

Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye

Fahrettin TEPEALTI

Fahrettin TEPEALTI

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ POLİTİKALARI VE TÜRKİYE

ISBN 978-625-7880-50-3

DOI 10.14527/9786257880503

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz. Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır; indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Temmuz 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.

Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Göç, mekân değiştirme temelinde gerçekleştiği için hem “bitiş” hem de “başlangıç” yönü olan bir olgudur. Tarih boyunca yeni milletlerin ve devletlerin ortaya çıkmasına neden olan göçler, çağların belirlenmesinde de belirleyici kabul edilmiştir. Dinler, göçler sayesinde yayılma imkânı bulmuş ve insanlık, yeni kıtalar ve kültürleri bu sayede keşfedebilmiştir. Hatta göçler, Hicri Takvim örneğinde olduğu gibi zaman yönetiminde referans kabul edilmiştir. Dolayısıyla insanlık tarihi dikkatlice incelendiğinde göçlerin ve göçmenlerin ne kadar önemli değişimlerin failleri olduğu ortadadır. Bu gözle bakıldığında kavimler halinde hareket ederek Avrupa milletlerini şekillendirenler, Roma İmparatorluğunu parçalayanlar, İslamiyet’i yayan Hz. Muhammed, Amerika Kıtası’nı keşfeden Kristof Kolomb, gurbet yollarına düşen Türk işçiler ve günümüzde Avrupa kapılarını zorlayan sığınmacıların hepsinin aslında birer göçmen olduğu görülecektir.

Küresel göç hareketleri ağırlıklı olarak sığınma amaçlı gerçekleşmektedir. Günümüzün postkolonyal dünyasında sömürülmüş alanların insanları, mevcut sıkıntılarının müsebbipleri ile yüzleşmek için failerin yurtlarına akın etmektedir. Bu durum zaten gittiği yer için “öteki” olan göçmenleri “daha da istenmeyen bireyler”e dönüştürmekte ve onları “birlikte yaşanılan” değil “katlanılan” insanlar sınıfına sokmaktadır. Bu yüzden ne toplum, göçmenin ne de göçmen, toplumun esas yüzünü görebilmekte ve “sonradan gelenler”, yaşadığı ortamdaki “asıllar” için rahatsız edici ve tehditkâr unsurların bir sembolü haline gelmektedir. Toplumsal huzura kast eden bu durumun en yoğun yaşandığı yerlerin başındaysa göçmenlerden eskisi kadar “faydalanamayan” Avrupa ülkeleri gelmektedir. Çünkü yeni nesil yerleşik göçmenler hak talepleriyle yerli topluma statü olarak yaklaşmaya çalışmakta ve artık “onlar için çalışmayı” değil “onlarla birlikte yaşamayı” istemektedir.

Göçmen, yaşamının büyük kısmı kendi iradesi dışında şekillenen kişidir. Göçmenin yapacağı iş ve oturacağı muhit bile başkaları tarafından önceden belirlenir. O’nun yapacağı iş “göçmen işi”; yaşayacağı yere “göçmen mahallesi”dir. Yani göçmen, pek de “önemli bulunmayan kişi”dir. Bu yüzden yeni bir hayat umuduyla yola düşenler çoğu zaman bir “yakalanan” veya “hayatını kaybeden” olarak sayısal verilere dönüşmekten öteye geçemez. Her ne kadar görmezden gelinse de her göçmen bir “insan”dır ve her insan da bir “potansiyel göçmen”dir.

Böylesine “insani” ve çok boyutlu bir olgu olan göçten etkilenmeyen toplum yoktur. Bazı toplumlarda ise derin izler bıraktığı için göçler ayrı bir öneme sahiptir. Şüphesiz Türk toplumunu bu grupta saymak gerekir. Çünkü Müslüman-Türk kültüründeki “fetih anlayışı”, Türkler için göçü bir yaşam biçimine dönüştürmüştür. Orta Asya’dan başlayıp Orta Avrupa’ya kadar uzanan bu süreç göçler çerçevesinde

şekillenmiş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması sonrasında da göç hareketleri “geri çekilme” şeklinde sürmüştür. Diğer yandan tersi yönde gerçekleştiği için 1960'lı yılların başından itibaren Batı Avrupa ülkelerine yönelen Türk işçi göçlerinin göç tarihimizde özel bir yeri vardır. Türk göçmenleri “Anavatandan Acıvatana” taşıyan bu göçlerin Türkiye'nin ekonomik ve sosyo-kültürel hayatına büyük katkıları olmuştur. Türk göçmenlerin derin bir saygıyı hak eden bu mücadeleli hikâyesi, ülkemize her alanda önemli imkânlar sunmuştur. Örneğın onların meydan okuyucu bu yolculuğu olmasaydı ne ben ne de babam yurt dışında görev yapabiliirdi. Muhtemelen bu satırları da yazıyor olamazdım. Bu noktada babamın Almanya'daki 6 yıllık memuriyeti ile benim Belçika'daki 2 yıllık görevimin söz konusu ülkeler başta olmak üzere işçi göçlerine muhatap olan ülkelerdeki göç olgusunu daha iyi anlayabilmemi sağladığını belirtmek isterim. Hayatımın farklı dönemlerinde hem “gurbetçi” ve hem de “gurbetçi çocuğu” sıfatlarını taşımış olmamın bu çalışmaya önemli bir derinlik ve zenginlik kattığını düşünüyorum.

Tabii ki bu çalışma, zaman ve mekân olgularının yanında kişilerden de önemli katkılar görmüştür. Bu kapsamda yol gösterici tutumunu esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Mesut DOĞAN ile kıymetli hocam Prof. Dr. Özlem SERTKAYA DOĞAN'a teşekkür ederim.

Her zamanki gibi bu dönemde de manevi desteklerine ve çok değerli dostluklarına şahit olduğum Hasan GENİŞ ve Yusuf BİÇER kardeşlerime teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın tamamında olduğu gibi bu süreçte de benden her türlü desteklerini esirgemeyen ve haklarını ödeyemeyeceğim sevgili anne ve babam ile kardeşim Abdurrahman TEPEALTI'ya şükranlarımı sunarım.

Şüphesiz teşekkürü en fazla hak edenler içinde çekirdek ailemi müstesna bir yere koymam gerekir. Kendilerine ait zamandan büyük fedakârlık yaparak bana destek veren kıymetli eşim Emel TEPEALTI ile çocuklarım M. Mete ve A. Melih'e de teşekkürlerimle birlikte en içten sevgilerimi sunarım.

Fahrettin TEPEALTI

İstanbul, 2020

Göç yolunda
yitirilenlere...

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Tablolar Listesi.....	x
Şekiller Listesi.....	x
Grafikler Listesi.....	xi
Haritalar Listesi.....	xi
Kısaltmalar Listesi.....	xiii
Giriş.....	xv

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE: GÖÇÜN TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE TEORİLERİ

1.1. GÖÇÜN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ.....	1
1.2. GÖÇLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	6
1.2.1. Düzenli (Yasal) Göç.....	6
1.2.2. Düzensiz (Yasa Dışı) Göç.....	6
1.2.2.1. Düzensiz (Yasa Dışı) Göçmen, Mülteci ve Sığınmacı.....	8
1.2.2.2. Göçmen Kaçakçılığı (Smuggling) ve İnsan Ticareti (Human Trafficking).....	10
1.3. GÖÇ TEORİLERİ.....	13
1.3.1. Ravenstein'in Göç Yasaları.....	13
1.3.2. Everett Lee'nin Göç Teorisi.....	16
1.3.3. Petersen'in Göç Tipleri.....	17
1.3.4. Neo-Klasik Ekonomi Teorisi.....	18
1.3.5. Yeni Ekonomi Teorisi.....	19
1.3.6. İkiye Bölünmüş (Segmented) Emek Piyasası Teorisi.....	20
1.3.7. Dünya Sistemleri (Merkez-Çevre) Teorisi.....	21
1.3.8. Göç Sistemleri Teorisi.....	22
1.3.9. Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Teorisi.....	23
1.3.10. Kümülatif Nedensellik Teorisi.....	25

2. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ HAVZASINDAKİ KİLİT ÜLKE: TÜRKİYE

2.1. AVRUPA BİRLİĞİ'NE YÖNELİK TÜRKİYE KAYNAKLI GÖÇLER.....	27
2.1.1. İşçi Göçleri.....	27
2.1.1.1. İşçi Göçlerinin Nedenleri.....	27
2.1.1.2. İşçi Göçlerinin Gelişimi ve Yapısı.....	33
2.1.1.3. İşçi Dövizleri.....	46
2.1.1.4. Geri Dönüş Hareketleri.....	50
2.1.2. Bireysel Göçler.....	55

2.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NE YÖNELİK TÜRKİYE GEÇİŞLİ (TRANSİT) GÖÇLER.....	58
2.2.1. Göçmen ve Mülteci Nüfusun Dünya Geneline Dağılışı.....	59
2.2.2. Türkiye'nin Hinterlandında Yer Alan Göç Üreten Sahalar	62

3. BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ GÖÇ POLİTİKALARININ GELİŞİMİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ GÖÇ POLİTİKALARININ TARİHSEL SÜREÇTE GELİŞİMİ	67
3.1.1. Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişim Dönemleri	68
3.1.1.1. Misafir İşçi (Açık Kapı) Dönemi (1945-1970)	68
3.1.1.2. Aile Birleşmeleri (Sınırlandırılmış Göç) Dönemi (1970-1990)	71
3.1.1.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönem (1990-2000)	73
3.1.1.4. Kıta Dışı Sahalardan Yoğun Göç Dönemi (2000 Sonrası Dönem)	74
3.1.2. Avrupa Birliği'nin Göç Politikalarına Yön Veren Düzenlemeler	78
3.1.2.1. Trevi Grubu.....	79
3.1.2.2. Schengen Antlaşması.....	79
3.1.2.3. Maastricht Antlaşması.....	83
3.1.2.4. Dublin Antlaşması	84
3.1.2.5. Amsterdam Antlaşması.....	85
3.1.2.6. Tampere Programı	86
3.1.2.7. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	87
3.1.2.8. Sevilla Zirvesi	87
3.1.2.9. Lahey (Hague) Programı	88
3.1.2.10. Avrupa Göç ve İltica Paktı	89
3.1.2.11. Lizbon Antlaşması	90
3.1.2.12. Stockholm Programı	92
3.1.2.13. Yakın Dönem Gelişmeler.....	92
3.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DÜZENSİZ GÖÇLE MÜCADELE POLİTİKALARI VE ARAÇLARI.....	93
3.2.1. Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göçle Mücadele Politikalarının Gelişim Süreci.....	94
3.2.1.1. Amsterdam Antlaşması Öncesi Düzensiz Göçle Mücadele Politikaları.....	95
3.2.1.2. Amsterdam Antlaşması Sonrası Düzensiz Göçle Mücadele Politikaları.....	96
3.2.2. Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göçle Mücadele Araçları	104
3.2.2.1. FRONTEX.....	105
3.2.2.2. Vize Bilgi Sistemi (VIS).....	106
3.2.2.3. Schengen Bilgi Sistemi (SIS).....	107
3.2.2.4. EURODAC.....	108
3.2.2.5. EUROSUR	108
3.2.2.6. Geri Kabul Anlaşmaları	108
3.3. Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Entegrasyon	111
3.3.1. Avrupa Birliği Açısından Entegrasyon Politikalarının Gerekçeleri	113
3.3.1.1. Demografik ve Ekonomik Gerekçeler.....	113
3.3.1.2. Sosyo-Kültürel Gerekçeler	116

3.3.2. Avrupa Birliği'nde Entegrasyona Yönelik Uygulamalar	120
3.3.2.1. Vatandaşlık ve Siyasal Katılım Alanına Yönelik Uygulamalar	121
3.3.2.2. Sosyal ve Kültürel Alana Yönelik Uygulamalar	130
3.4. AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ POLİTİKALARI VE İNSAN HAKLARI	139
3.4.1. Avrupa Birliği Ülkelerindeki Göçmen Algısı	140
3.4.2. Avrupa Birliği Göç Politikalarının İnsan Hakları Yönünden Değerlendirilmesi	143
3.4.2.1. Yerleşik Göçmenlere Yönelik Hak İhlalleri	143
3.4.2.2. Düzensiz Göçmenlere Yönelik Hak İhlalleri	148

4. BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN AVRUPA BİRLİĞİ GÖÇ POLİTİKALARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ VE ÖNEMİ

4.1. TÜRKİYE GÖÇ POLİTİKALARININ TARİHSEL SÜREÇTE GELİŞİMİ	155
4.1.1. Türkiye Göç Politikalarının Gelişim Dönemleri	155
4.1.1.1. 1923-1950 Dönemi	156
4.1.1.2. 1950-1980 Dönemi	158
4.1.1.3. 1980-2010 Dönemi	160
4.1.1.4. 2010 Sonrası Dönemi	165
4.1.2. Türkiye'nin Göç Politikalarına Yön Veren Düzenleme ve Kurumlar	168
4.1.2.1. Türkiye'nin Göç Politikalarına Yön Veren Hukuki Düzenlemeler	168
4.1.2.2. Göç Politikasının Yürütülmesinde Kurumsal Yapı	178
4.2. TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNİN TEMEL DİNAMİĞİ: AVRUPADAKİ TÜRK GÖÇMENLER	179
4.2.1. Avrupa'da Türk Nüfusun Dağılışı	180
4.2.2. Türk Göçmenlerin Gurbetçiden Avrupalı Türkle Uzanan Yolculuğu ve Sorunları	186
4.2.2.1. Misafir İşçilikten Kalıcı Türk Azınlığa Dönüşüm Süreci	187
4.2.2.2. Avrupadaki Türk Göçmenlerin Sorunları	190
4.3. TÜRKİYE'NİN AB GÖÇ YÖNETİMİNE KATKISI VE İŞ BİRLİĞİ ALANLARI	214
4.3.1. Türkiye'nin Düzensiz ve Transit Göçle Mücadelesi	214
4.3.2. Türkiye ile AB Arasındaki Geri Kabul Anlaşması ve Vize Muafiyeti Süreci	224

SONUÇ	233
-------------	-----

KAYNAKÇA	243
----------------	-----

EKLER	263
-------------	-----

EK-1: İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun Almanya'ya Giden İşçilere Verdiği Broşür	263
--	-----

EK-2: Avrupa Ülkelerindeki Müslüman Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (2050)	264
--	-----

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: 1968-1980 Yılları Arasında Türk İşçilerin Avrupadaki Dağılımı	38
Tablo 2: 1964-1973 Yılları Arasında Yurt Dışına Giden İşçilerin Nitelik Durumları (Kişi).....	43
Tablo 3: Almanya'ya Giden İşçiler İçinde Vasıflı Eleman Oranı (%)	44
Tablo 4: Federal Almanya'daki Türk İşçilerin Göç Öncesi Son İkametgâhları	45
Tablo 5: Gerçekleşen İşçi Dövizleri ile İhracat ve İthalat İlişkisi (1964-1987).....	47
Tablo 6: Federal Almanya'ya Sığınma Başvurusu Yapan Türk Vatandaşlarının Sayısı ve Tüm İltica Başvuruları İçindeki Oranı (1976-2015)	56
Tablo 7: Yıllara Göre Uluslararası Göçmen Sayılarının Değişimi (1970-2019)	60
Tablo 8: Batı Avrupa Ülkelerindeki Yabancı Yerleşik Nüfusun Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) (1950-1970).....	70
Tablo 9: AB'de Göç Güzergâhlarına Göre Tespit Edilen Yasa Dışı Sınır Geçişleri (2015-2018).....	101
Tablo 10: Ülkelere Göre Yabancılar ve Mülteciler İçin Yasal Oturum Süresine Bağlı Vatandaşlığın Kazanılma Şartları	123
Tablo 11: Dört AB Ülkesindeki Asimilasyon/Entegrasyon Biçimleri.....	138
Tablo 12: Yıllara Göre Akdeniz Göç Güzergâhlarında* Tespit Edilen Göçmen, Ölü ve Kayıp Sayıları	152
Tablo 13: Avrupadaki Türk Nüfusun Ülkelere Göre Dağılışı (2018)	182
Tablo 14: Yıllara Göre Alman Vatandaşlığına Geçen Türk Sayısı (2003-2018)	191

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Devlet Merkezli Bakış Açısına Göre Uluslararası Göç Hareketleri.....	4
Şekil 2: Düzensiz (Yasa Dışı) Göçmen ve Sığınmacı/Mülteci Arasındaki Farklar.....	9
Şekil 3: İnsan Ticareti ile Göçmen Kaçakçılığı Arasındaki Farklar	12
Şekil 4: Yaşanan ve Gidilmesi Hedeflenen Yerdeki Faktörler ile Ara Engeller	17

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre En Fazla Uluslararası Göçmen Barındıran Ülkeler (1990-2017)	61
Grafik 2: Yıllara Göre En Fazla Uluslararası Göçe Kaynaklık Eden Ülkeler (1990-2017).....	63
Grafik 3: Avrupa Birliği'ndeki Sığınmacı ve Mülteci Sayısının Gelişimi (2010-2018).....	102
Grafik 4: Türk Göçmenlerin Avrupadaki Hedef Ülke Tercihleri.....	181
Grafik 5: Federal Almanyadaki Türk Nüfusun Eyaletlere Göre Dağılımı (2017).....	185
Grafik 6: Türkiye'de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı *01.07.2020 tarihi itibarıyla	220
Grafik 7: Türkiye'de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Ülkelere Göre Dağılımı (2019)	221
Grafik 8: Türkiye'de Yıllara Göre Yakalanan Göçmen Kaçakçıları.....	222

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Avrupa'ya Yönelik Türkiye Geçişli (Transit) Göçlerin Kaynak Sahaları.....	64
Harita 2: İşçi Göçlerindeki Hedef ve Kaynak Ülkeler	69
Harita 3: Schengen Bölgesi.....	81
Harita 4: Avrupa Birliği'ne Yönelik Düzensiz Göç Hareketlerinde Kullanılan Güzergâhlar	99
Harita 5: Avrupa Ülkelerindeki Müslüman Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı (2016)	118
Harita 6: Federal Almanyadaki Türk Göçmen Nüfusun Ülke Geneline Dağılımı (2017).....	184
Harita 7: Türkiye'de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İllere Göre Dağılımı (2019).....	223

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFIS	: Automated Fingerprint Identification System (Otomatik Parmak İzi Kimlik Sistemi)
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AT	: Avrupa Topluluğu
BAMF	: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Almanya Federal Göç ve Mülteci Dairesi)
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DESTATİS	: Statistisches Bundesamt (Almanya Federal İstatistik Ofisi)
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DİTİB	: Diyanet İşleri Türk İslam Birliği
DM	: Deutsche mark (Alman markı)
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EASO	: European Asylum Support Office (Avrupa İltica Destek Ofisi)
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğu
ETIAS	: European Travel Information and Authorisation System (Avrupa Seyahat Bilgileri ve Yetkilendirme Sistemi)
EURODAC	: European Union Asylum Fingerprint Database (AB İltica Parmak İzi Veri tabanı)
EUROPOL	: The European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Avrupa Polis Teşkilatı)
EUROSUR	: European Border Surveillance System (Avrupa Sınır Gözetleme Sistemi)
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
FRONTEX	: The European Border and Coast Guard Agency (Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı)
GKA	: Geri Kabul Anlaşması

GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
IOM	: International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
İİBK	: İş ve İşçi Bulma Kurumu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KKK	: Köy Kalkınma Kooperatifleri
MB	: Merkez Bankası
OAPEC	: Organization of Arap Petroleum Exporting Countries (Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Örgütü)
OHCHR	: The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği)
PEGİDA	: Patriotische Europäer Gegen Islamisierung Des Abendlandes (Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar)
SIS	: Schengen Information System (Schengen Bilgi Sistemi)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UN	: United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNECE	: The United Nations Economic Commission for Europe (Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu)
UNHCR	: The UN Refugee Agency (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi)
VIS	: Visa Information System (Vize Bilgi Sistemi)
YSK	: Yüksek Seçim Kurulu
YTB	: Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Göç, insanoglunun varlığıyla başlamış ve tarihin her döneminde çeşitli nedenlere bağlı olarak süreklilik göstermiş bir olgudur. Bu yönüyle ezeli ve ebedi bir niteliğe sahip olan göç, sonradan yerleşik hayata geçilmesi nedeniyle insanların yaşam tarzına dair gerçekleştirdiği ilk eylemdir. İnsanın göç yolculuğu, neolitik çağda yerleşik hayata geçilmesiyle sona ermemiş ve tarihin her döneminde bireysel veya kolektif boyutta başka bir mekâna geçiş yapmak suretiyle devam etmiştir.

Göç, çoğunlukla “sorun” kaynaklı bir yenilik arayışıdır ve tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar da bu özelliğini korumuştur. Bu “sorun” bazen savaş, doğal afet, baskı ve zulüm gibi kişinin varlığına yönelik doğrudan bir tehdit olabildiği gibi bazen de işsizlik ve daha iyi bir yaşam isteği gibi kişisel nedenlerden de kaynaklanabilmektedir. Ayrıca göçler, isteğe bağlı gerçekleştiği gibi devletlerarası anlaşmalar veya yaşanan sıkıntılar çerçevesinde zorunluluk da taşıyabilmektedir.

Tarih boyunca birçok göç hareketi dünya çapında kırılma anlarına karşılık gelmiştir. Kimi zaman devletler yıkan göçler, kimi zaman da yeni devletlerin yükselişine zemin hazırlamak suretiyle önemli sonuçlara kaynaklık etmiştir. Söz konusu bu göçlerin ortak özelliği geniş bir alanda etkili olmaları ve büyük nüfus değişimlerinden kaynaklanmalarıdır. Bu çerçevede değerlendirilebilecek ilk kitlesel göç hareketi, Orta Asya Türk göçlerinin başlattığı Kavimler Göçü'dür. 4. yüzyılda Büyük Hun Devleti'nin dağılmasıyla batıya doğru yürümeye başlayan topluluklar, önlerine çıkan diğer kavimleri yerlerinden etmiş ve böylece “günümüz Avrupası”nın temelleri atılmıştır. Süreç sonunda Roma İmparatorluğu ikiye bölünmüş, feodal sistem ile skolastik düşüncenin egemen olacağı Ortaçağ'a girilmiştir. Tarihteki önemli göç olaylarından biri de 622 yılında Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicret etmesidir.¹ Bu sayede İslamiyet daha geniş alanlara yayılma imkânı bulmuş ve hâkimiyet alanını Kuzey Afrika üzerinden İspanya'ya kadar genişleterek Avrupa'nın kapısına dayanmıştır.

Görüldüğü gibi ilk dönemlerden itibaren göçlerle anılan Avrupa, özellikle son 300 yıl boyunca dünyanın göç hareketlerine yön vererek küresel sonuçlar doğuran beş büyük çaplı göç dalgasının merkezinde yer almıştır. Birinci göç dalgası, Avrupa ülkelerinin emperyalist atılımları ile başlamış ve I. Dünya Savaşı'nın bitimiyle sona ermiştir. İkinci göç dalgası ise 17. ve 18. yüzyılda Avrupalı tüccarların Kuzey Afrika'dan topladığı köleleri Güney Amerika, Karayip adaları ve Brezilya'ya götürmesiyle yaşanmıştır. Üçüncü göç dalgası, I. Dünya Savaşı'ndan sonra impa-

1 Bu göç olayının çarpıcı bir yönü de adını verdiği Hicri Takvim'in başlangıcı kabul edilmesidir.